

Dorota Luber

O personalistyczny wymiar filozofii wychowania. Sprawozdanie z I Międzynarodowej Konferencji Naukowej, odbytej 20 maja 2008 r. w Lublinie

Nauczyciel i Szkoła 3-4 (40-41), 146-149

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

O personalistyczny wymiar filozofii wychowania. Sprawozdanie z I Międzynarodowej Konferencji Naukowej odbytej 20 maja 2008 r. w Lublinie

W maju 2008 roku w Collegium Jana Pawła II w Lublinie odbyła się I Międzynarodowa Konferencja Naukowa dedykowana śp. Profesorowi Wojciechowi Chudemu: „O personalistyczny wymiar filozofii wychowania”. Organizatorami konferencji były: Katedra Filozofii Wychowania, Instytut Pedagogiki KUL Jana Pawła II oraz Instytut Jana Pawła II. Konferencja zgromadziła uczestników z wielu ośrodków akademickich z Polski i z zagranicy, m.in. z Padwy, Rzymu, Mediolanu, Trnawy, z uniwersytetów: Jagiellońskiego, Szczecińskiego, Bydgoskiego, Zielonogórskiego, Gdańskiego, Łódzkiego, a także z UKSW w Warszawie, AP w Krakowie i GWSP w Mysłowicach. Na konferencję przybyła małżonka śp. prof. Wojciecha Chudego, Pani Mirosława Chudy. Gościem honorowym konferencji był także ks. prof. Tadeusz Styczeń.

Warto w tym miejscu przybliżyć nieco sylwetkę śp. prof. Wojciecha Chudego, wybitnego filozofa, personalisty, etyka i pedagoga, oddanego nauce i młodzieży – człowieka wielkiego ducha i bezkompromisowego obrońcy prawdy. Przebyta w dzieciństwie choroba przykuła go do wózka inwalidzkiego na całe życie, co jednak nie przeszkodziło mu realizować swojej pasji, którą była filozofia. W badaniach naukowych zajmował się głównie filozofią człowieka, filozofią poznania, metafizyką, nauczaniem Jana Pawła II, myślą filozoficzną Georga W. Hegla, antropologicznymi i aksjologicznymi aspektami niepełnosprawności. Interesował się także problematyką poznania istnienia, nawiązując głównie do tomizmu egzystencjalnego, oraz problematyką naoczności poznania – odwołując się do dorobku fenomenologii.

Profesor Wojciech Chudy od roku 1980, kiedy obronił doktorat na KUL, został pracownikiem uczelni jako starszy asystent i adiunkt Instytutu Jana Pawła II KUL. W 1994 r. otrzymał habilitację, a od 1995 do 1997 był także wykładowcą na Uniwersytecie im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W latach 1996–2007 był kierownikiem Katedry Filozofii Wychowania Instytutu Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych KUL. Wypromował sześcioro doktorantów. Wieloletni członek zespołu redakcyjnego kwartalnika „Ethos”, członek komitetu redakcyjnego „Roczników Nauk Społecznych” oraz członek lubelskiego oddziału Polskiego Towarzystwa Filozoficznego i Towarzystwa Naukowego KUL. Za swoje zasługi prof. Wojciech Chudy otrzymał liczne nagrody, odznaczenia i wyróżnienia, m.in.: II Nagrodę w Konkursie im. R. Schneidera (1981, Hamburg), Nagrodę Niezależnej Fundacji Popierania Kultury Polskiej

POLCUL (Australia), a pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

Profesor opublikował wiele dzieł, wśród których do najważniejszych zalicza się: *Refleksja a poznanie bytu* (1984); *Filozofia wieczysta w czas przełomu* (1986); *Teatr bezsłownej prawdy* (1990); *W lupinie orzecha, czyli filozofia bez przesady* (1992); *Rzecz o filozofowaniu a „pułapka refleksji”* (1993); *Skosem w prawo. Między polityką a metafizyką* (1999); *Filozofia kłamstwa. Kłamstwo jako fenomen zła w świecie osób i społeczeństw* (2003); *Drugie śniadanie u Sokratesa* (2004); *Esej o społeczeństwie i kłamstwie* (w druku).

W Komitecie Honorowym tej szczególnej Konferencji zasiedli: prof. Anna Maria Bernardinis, ks. prof. Carlo Nanni, prof. Giovanni Reale, ks. prof. Józef Życiński, ks. prof. Stanisław Wilk, ks. prof. Andrzej Szostek, prof. Andrzej Sękowski, prof. Teresa Kukołowicz, prof. Stanisław Ruciński, ks. prof. Alfred Wierzbicki, ks. prof. Marian Nowak. Konferencję rozpoczęła sesja plenarna, w której swoje wystąpienia przedstawili: prof. Giovanni Reale, ks. prof. Carlo Nanni, ks. prof. Alfred Wierzbicki i ks. prof. Andrzej Szostek. Sesję rozpoczął wykład *Metafizyka osoby jako podstawa wychowania* wygłoszony przez prof. Giovanni Reale z Mediolanu. W swoim wystąpieniu Profesor podjął problematykę człowieka jako niezwyklej tajemnicy, ze szczególnym uwzględnieniem metafizycznej struktury bytu ludzkiego. Przedstawione przez prof. Reale koncepcje osoby w kontekście rysu historycznego myśli filozoficznej zorientowane były na wskazanie, że w głębi jestestwa człowieka tkwi jego niezwykłość, stąd też dusza ludzka winna być podstawą wszelkiej troski. Jednakże duchowości człowieka poznać nie sposób ani racjonalnie ani empirycznie – jest to rzeczywistość poniekąd transfenomenalna. Zasadnicze zatem przesłanie tego wystąpienia można zamknąć słowami Sokratesa: „Podstawowym zadaniem człowieka jest troska o duszę”, gdyż to w niej tkwi klucz do zgłębienia istoty człowieczeństwa. Ze swego wnętrza człowiek czerpie też siłę i moc, aby dzień po dniu przekraczać siebie, aby siebie móc odnaleźć.

Następnie głos zabrał ks. prof. Carlo Nanni z Rzymu, prezentując wykład: *Personalistyczny wymiar filozofii wychowania*, w którym przedstawił zasadnicze założenia personalizmu i ich adekwatność w procesie wychowania. Merytorycznie uzasadnił konieczność integralnego ujęcia człowieka, stąd też w wychowaniu nie można abstrahować od psychiczno-fizyczno-duchowej jedności człowieka jako osoby. Podczas kolejnego wystąpienia w trakcie sesji plenarnej, ks. prof. Alfred Wierzbicki przedstawił krótki zarys pedagogicznej mocy filozofii, w którym skonkretyzował konieczność odwoływania się w wychowaniu do implikacji pedagogicznych tkwiących w filozofii. Na zakończenie ks. prof. Andrzej Szostek przybliżył uczestnikom zarówno postać, jak i twórczość Profesora Wojciecha Chudego, w której zawarta była głęboka w treści myśl personalistyczna.

Po zakończeniu sesji plenarnej uczestnicy konferencji przeszli do kościoła akademickiego, gdzie została odprawiona uroczysta Eucharystia w intencji śp. prof. Wojciecha Chudego. Następnie miało miejsce otwarcie wystawy rysunków i fotografii śp. prof. Wojciecha Chudego w Collegium Norvidianum.

Po przerwie uczestnicy debatowali w pięciu grupach tematycznych, skupiających swą uwagę na:

- filozoficznej refleksji nad wychowaniem i pedagogiką;
- filozofii wychowania w aspekcie metodologicznym;
- aksjologii w wychowaniu i pedagogice;
- osobie jako źródle i kryterium wychowania;
- wspólnocie, kulturze i tożsamości.

Moderatorami poszczególnych sekcji byli: prof. Sławomir Sztobryn, dr Witold Starnawski, prof. Stanisław Palka, dr Agnieszka Regulska, dr Marek Czachorowski, dr Małgorzata Wałęjko, prof. Alina Rynio, dr Iwona Jazukiewicz, ks. prof. Marian Nowak i ks. dr Stanisław Chrobak. Ponad sześćdziesięciu prelegentów wymieniało swoje doświadczenia tak teoretyczne, jak i empiryczne podnoszące problematykę personalizmu w kontekście filozofii wychowania. Rozpatrywano m.in. takie wątki, jak: człowiek i paideia w stoickiej filozofii wychowania; miejsce prawdy, miłości, wolności i odpowiedzialności w wychowaniu; istota taktu pedagogicznego; cielesność jako kategoria personalistycznej filozofii wychowania; miejsce wartości w przestrzeni wychowania; autorytet i wzorczość w wychowaniu; dialogiczna struktura wychowania w personalizmie; podmiotowość człowieka i wiele innych, których nie sposób przytoczyć z uwagi na dużą liczbę prelegentów. Centralnym motywem była oczywiście twórczość śp. Prof. Wojciecha Chudego, stąd też pojawiły się wystąpienia traktujące o: problematyce społecznej w jego tekstach publicystycznych; „filozofii życia” Profesora; starości i śmierci w filozofii wychowania; teoretycznej refleksji nad autorytetem, dialogiem i spotkaniem w ujęciu Wojciecha Chudego; aksjologii wychowania czy zagadnieniu osoby i wychowania w jego refleksji.

Istotnym elementem personalistycznej koncepcji człowieka jest zakorzenienie jej w metafizycznej teorii bytu ludzkiego, na którego strukturę materialno-duchową składa się ciało i dusza, która pozostaje w pewnym sensie rzeczywistością transfenomenalną i pozadoświadczalną. W ujęciu metafizycznym dusza i ciało tworzą w osobie jedność substancjalną, ciało stanowi dla duszy środek ekspresji, bez niego dusza nie byłaby substancją zupełną; natomiast ciało bez duszy pozostałoby jedynie materią niezdolną do przeżywania swojej duchowości. Dusza ludzka jest bowiem substancją duchową, wypełnia wewnątrz człowieka, stanowiąc o takich atrybutach osoby, jak: podmiotowość, rozumność, wolność, sprawczość, uczuciowość i godność. Zatem wewnątrz człowieka ma charakter duchowy i odpowiednią do niego wartość – godność, która stanowi obiektywny punkt odniesienia wszelkich ludzkich czynów, ponadto jest ona wyznacznikiem i normą życia moralnego. Dusza ludzka, stanowiąc zasadę życia i działania człowieka, wyrażając się poprzez powyższe atrybuty, niejako kształtuje całą osobowość człowieka nie tylko na płaszczyźnie psychologicznej, ale także moralnej.

Stąd tak istotną kwestią – w filozofii personalistycznej – są wartości, pozostające w służbie każdego człowieka, którego zadaniem jest urzeczywistnianie wartości w sobie i wokół siebie. Świadome i wolne czyny podejmowane przez człowieka skierowane są na świat wartości, tutaj dokonuje on racjonalnego

poznania i wyboru wartości, które ubogacają jego duchowość. W personalizmie zasadą wartości jest integralna i uporządkowana natura ludzka, ona stanowi podłoże kształtowania się wartości, natomiast osoba jest właściwym ontycznym podmiotem wartości i stanowi ich tło egzystencjalne. Człowiek w sposób rozumny i wolny tworzy świat kultury – tę zaś tworzą różnego rodzaju wartości wyższe: prawda, dobro i piękno, które odkrywa on w sobie i wokół siebie. Partycypując w świecie wartości przez racjonalne poznanie i wolitywne chcenie i działanie, człowiek realizuje swoje powołanie.

Konferencja przebiegała we wzniosłej, ale i serdecznej atmosferze, sprzyjającej tak owocnym pod względem merytorycznym obradom oraz zintegrowała badaczy środowiska wychowawczego wokół ważkich i naglących kwestii dotyczących osoby – jej postrzegania i sposobów wzmacniania na drodze osiągania pełni osobowej dojrzałości. Wydaje się właściwe – w kontekście edukacji i wychowania – zwrócenie uwagi na szerokie implikacje pedagogiczne zawarte w filozoficznej refleksji nad ludzką egzystencją i osobowym wymiarem bytu ludzkiego. Stąd istnieje potrzeba podejmowania refleksji nad wychowaniem, w wielorakich jego aspektach, aby ów rozwój człowiekowi umożliwić, aby go wspomagać, aby uświadamiać mu zarówno istotę i konieczność owych zmian, jak i konieczność przystosowywania się do tychże zmian. Wychowanie zatem, pojmowane jako procesy i sposoby, które wychowankowi pozwalają odnaleźć się w swym dojrzałym człowieczeństwie, nie może abstrahować od wielowiekowej tradycji, zawierającej istotne myśli i implikacje pedagogiczne. Nie może także zamykać się w ciasnym dogmatyzmie swoich poglądów – musi nieustannie poszukiwać nowych dróg do człowieka, uwzględniając wszystkie płaszczyzny jego egzystencji. Między innymi dlatego też pedagogika współpracuje z wieloma naukami, które traktują o człowieku we wszystkich jego wymiarach.

Budujący niech także będzie fakt, iż tak wielu uczestników przybyło na tę szczytną konferencję, co jest świadectwem głębokiego zaangażowania się wielu ośrodków akademickich w „sprawę” człowieka i w „sprawę” jego wychowania. Tym bardziej, że podnoszono niezwykle istotną refleksję nad podmiotowością człowieka jako osoby, jego wartością i niezbywalną godnością, dzięki czemu osoba ludzka winna być punktem odniesienia we wszelkich refleksjach natury pedagogicznej i nie tylko. Jest to istotne zwłaszcza współcześnie, kiedy często owa metafizyczna struktura bytu ludzkiego bywa na różne sposoby kontestowana. Podobnie w dziedzinie wartości daje się zaobserwować pewne rozchwianie aksjonormatywnego ładu społeczno-moralnego, co oznacza lekceważenie wartości moralnych. A przecież bez wychowania moralnego, bez obecności wartości w wychowaniu nie sposób doprowadzić człowieka ku jego pełni – ku dojrzałości pojętej integralnie. A to oznacza konieczność odwoływania się do tych ideałów, które zawarte są w personalistycznej filozofii wychowania, która „wychodzi” od osoby jako wartości i na wartości tej osoby się zasadza.